

Rapportage resultaten toets scenario's voor bezuinigingen op de cultuursector

In opdracht van de gemeente Veldhoven

22 december 2014

**Jan-Willem van Giessen
Bastiaan Vinkenburg**

De opdracht

Context

- De gemeenteraad van Veldhoven heeft besloten te bezuinigen op subsidies voor vier culturele instellingen en het zwembad (vanaf 2016 oplopend tot in totaal € 1 mln. jaarlijks vanaf 2018).
- De gemeente heeft gesproken met de vier instellingen en vervolgens een aantal scenario's uitgewerkt. De bezuinigingen op het zwembad vormen een apart traject.
- De bezuinigingen zijn dermate omvangrijk (ruim 20% van in totaal € 3,6 mln. subsidie in 2015) dat keuzes gemaakt moeten worden. "Kaasschaaf" oplossingen zijn al in eerdere bezuinigingsrondes benut.
- Instellingen treffen tot en met 2015 maatregelen als gevolg van een eerdere bezuinigingsronde. De subsidie wordt niet geïndiceerd, de huren daarentegen wel.
- Er loopt een apart onderzoek naar de huisvesting van de vier culturele instellingen (o.a. stand van zaken onderhoud, noodzakelijke investeringen, marktconforme huurprijs, mogelijkheden herbestemming).
- De gemeenteraad heeft zich uitgesproken voor het behoud van de culturele functies in Veldhoven. Wel dient het accent (meer) op de jeugd te worden gelegd en dient cultuur te zorgen voor meer "reuring" in het centrum (Meiveld) van Veldhoven.

Onze opdracht

- Toets de financiële en praktische haalbaarheid van de door de gemeente uitgewerkte scenario's. De mate van detaillering van de scenario's staat slechts een toetsing op hoofdlijnen toe.
- Betrek bij de toetsing de opinies van de vier organisaties, het college van B&W en de ambtelijke organisatie.
- Rapporteer bondig en zorg ervoor dat het college en vervolgens de gemeenteraad een keuze kunnen maken uit de scenario's. Geef aan wat de aandachtspunten zijn bij de nadere uitwerking van het voorkeur scenario.
- Het maken van een doorlichting van de vier organisaties om mogelijkheden voor bezuinigingen en extra eigen inkomsten op te sporen maakt **geen** onderdeel uit van de opdracht.
- Het ramen van de frictiekosten ten aanzien van de huisvesting (b.v. herbestemmingsmogelijkheden, waardering, verbouwingkosten) maakt **geen** onderdeel uit van de opdracht.

De drie te toetsen scenario's (1)

Scenario 1 Jeugdcultuur	
<i>Organisatie</i>	<i>Consequenties</i>
Theater De Schalm	<ul style="list-style-type: none"> • Geen.
Bibliotheek	<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdbibliotheken naar de scholen. • Stoppen met bibliotheek voor volwassenen (naar de markt). • Gebouw komt vrij.
Muziekschool Art4U	<ul style="list-style-type: none"> • Muziekonderwijs aan jeugd onderbrengen in MFA's. • Alleen binnenschoolse onderwijsactiviteiten • Stoppen met muziekonderwijs aan volwassenen (naar de markt). • Gebouw komt vrij.
Museum 't Oude Slot	<ul style="list-style-type: none"> • Geen.
Scenario 2 Cultuurhuis	
<i>Organisatie</i>	<i>Consequenties</i>
Theater De Schalm	<ul style="list-style-type: none"> • Organisatie gaat op in nieuwe entiteit.
Bibliotheek	<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdbibliotheek blijft over. • Wordt fysiek ondergebracht op begane grond huidige bibliotheek. • Stoppen met bibliotheek voor volwassenen (naar de markt). • Deel van het gebouw (eerste etage) komt vrij. • Organisatie gaat op in nieuwe entiteit.
Muziekschool Art4U	<ul style="list-style-type: none"> • Muziekonderwijs aan jeugd blijft over (binnenschools en buitenschools). • Wordt fysiek ondergebracht op eerste etage huidige bibliotheek (organisatie en buitenschools onderwijs). • Stoppen met muziekonderwijs aan volwassenen (naar de markt). • Gebouw komt vrij. • Organisatie gaat op in nieuwe entiteit.
Museum 't Oude Slot	<ul style="list-style-type: none"> • Organisatie gaat op in nieuwe entiteit. • Blijft op bestaande locatie.

De drie te toetsen scenario's (2)

Scenario 3 Instellingen zelf	
<i>Organisatie</i>	<i>Consequenties</i>
Theater De Schalm	<ul style="list-style-type: none">· Aanpassen programmering (b.v. schrappen zwaar verliesgevende activiteiten).
Bibliotheek	<ul style="list-style-type: none">· Bibliotheek inkrimpen en concentreren op begane grond (halvering aantal m2). Minder huur en reductie personeel.· Activiteiten overhevelen naar scholen.
Muziekschool Art4U	<ul style="list-style-type: none">· Handhaven bestaande situatie. Zelfstandige organisatie, op huidige locatie. Zowel onderwijs jeugd als volwassenen.· Bezuinigen op personeelskosten door verruimen flexibele schil en aanpassingen cao (gunstig voor werkgever).· Parasol als huurder onderbrengen in gebouw muziekschool. Eventueel organisatorisch integreren met muziekschool. Ook andere huurders zijn mogelijk.
Museum 't Oude Slot	<ul style="list-style-type: none">· De Verdieping onderbrengen op eerste etage van de bibliotheek. Zelfde voorwaarden als in huidige situatie.

De vier culturele organisaties in een aantal kengetallen (bron: financiële jaarverslagen 2013)

	Theater de Schalm	Bibliotheek	Art4U (Veldhoven)*	't Oude Slot
Subsidie	€ 1.110.000	€ 1.418.000**	€ 1.092.000	€ 265.000
Eigen inkomsten	€ 1.190.000 (€ 760.000 theater en € 228.000 verhuur)	€ 337.000 (contributies, leengelden en boetes)	€ 373.000 (totaal)	€ 26.000
Personeelskosten	€ 912.000	€ 850.000	€ 1.080.000	€ 129.000
Organisatiekosten (exclusief personeel en huisvesting)	€ 175.000	€ 480.000	€ 95.000	€ 55.000
Huisvestingskosten (huur)	€ 575.000 (€ 302.000)	€ 340.000 (€ 287.000)	€ 290.000 (€ 263.000)	€ 105.000 (€ 84.000)
Totale lasten	€ 2.300.000	€ 2.030.000	€ 1.500.000	€ 236.000

N.B. In de tabel zijn alleen posten opgenomen die relevant zijn voor de hierna volgende toetsing.

* Betreft de kosten die aan de locatie Veldhoven zijn toe te rekenen. Art4U verzorgt ook onderwijs in o.a. de gemeenten Eersel en Reusel De Mierden.

** Inclusief subsidie voor VVV en speciale projecten.

Indicatie kostenreductie bibliotheek per scenario

(bronnen: jaarrekening 2013 en inschatting Berenschot)

Bibliotheek	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Huisvesting	€ 340.000	€ 170.000	€ 170.000
Personeel	€ 500.000 (€ 350K blijft beschikbaar voor ondersteuning bibliotheken op de scholen)	€ 340.000 (= 40% door wegvallen bibliotheek volwassenen)	€ 100.000 (minder toezicht nodig op één etage)
Organisatie	€ 290.000 (=60%, kleine organisatie blijft bestaan)	€ 190.000 (=40% door wegvallen bibliotheek volwassenen)	Geen.
Synergie	n.v.t.	€ 40.000 (=5% van P en O kosten die overblijven)	n.v.t.
Totaal	€ 1.130.000	€ 740.000	€ 270.000

Indicatie kostenreductie muziekschool Art4U per scenario

(bronnen: jaarrekening 2013, locatie Veldhoven en inschatting Berenschot)

Art4U	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Huisvesting	€ 290.000	€ 120.000 (etage in bibliotheek heeft € 170K huur)	Geen.
Personeel	€ 730.000 (= 60 % van alle overhead Veldhoven (excl. huisvesting) en cursusmarkt Veldhoven door wegvallen volwassenen en uitsluitend groepslessen op de scholen).	€ 485.000 (= 40 % van alle overhead Veldhoven (excl. huisvesting) en cursusmarkt Veldhoven door wegvallen volwassenen en nadruk op groepslessen op school en buitenschools).	€ 225.000 (opgave instelling, versobering cao)
Organisatie	Is in post hierboven verwerkt.	Is in post hierboven verwerkt.	Is in post hierboven verwerkt.
Synergie	n.v.t.	€ 35.000 (=5% van P en O kosten (Veldhoven) die overblijven)	
Totaal	€ 1.020.000	€ 640.000	€ 225.000

Indicatie kostenreductie theater De Schalm per scenario

(bronnen: jaarrekening 2013 en inschatting Berenschot)

De Schalm	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Huisvesting	geen	geen	geen
Programmering	geen	geen	€ 50.000
Personeel	geen	geen	geen
Organisatie	geen	geen	geen
Synergie	n.v.t.	€ 55.000 (=5% van P en O kosten)	geen
Totaal	€ 0	€ 55.000	€ 50.000

Indicatie kostenreductie museum 't Oude Slot per scenario

(bronnen: jaarrekening 2013 en inschatting Berenschot)

't Oude Slot	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3
Huisvesting	geen	geen	geen
Personeel	geen	geen	geen
Organisatie	geen	geen	geen
Synergie	n.v.t.	€ 10.000 (=5% van P en O kosten)	geen
Totaal	€ 0	€ 10.000	€ 0

Er is een vierde scenario mogelijk

Scenario 4	Integratie fysiek en organisatorisch en aanpassing aanbod
<i>Organisatie</i>	<i>Consequenties</i>
Theater De Schalm	<ul style="list-style-type: none"> Integreren in nieuwe organisatie. Mogelijk synergievoordelen. Aanpassen programmering (zwaar verliesgevende voorstellingen schrappen). Multifunctioneel gebruik Kleine Zaal.
Bibliotheek	<ul style="list-style-type: none"> Integreren in nieuwe organisatie. Mogelijk synergievoordelen. Bibliotheek inkrimpen en concentreren op begane grond (halvering aantal m2). Minder huur en reductie personeel. Activiteiten overhevelen naar scholen.
Muziekschool Art4U	<ul style="list-style-type: none"> Integreren in nieuwe organisatie. Mogelijk synergievoordelen. Activiteiten op b.v. scholen, MFA, De Parasol en in complex "Meiveld". Nadruk op jeugd, lessen volwassenen minimaal kostendekkend. Gebruik maken van Kleine Zaal en 't Oude Slot voor voorstellingen e.d. Bezuinigen op personeelskosten door verruimen flexibele schil en aanpassingen cao. Gebouw valt vrij (beschikbaar voor herontwikkeling gebied).
Museum 't Oude Slot	<ul style="list-style-type: none"> "Verdieping" verhuizen naar (deel) eerste etage boven bibliotheek (groter publieksbereik en meer mogelijkheden educatief programma samen met bibliotheek). Integreren in nieuwe organisatie. Mogelijk synergievoordelen. 't Oude Slot blijft beschikbaar als "erfgoedetalage", trouwlocatie en culturele activiteiten. Museale programmering nader uit te werken (interessante relaties met bibliotheek, theater en muziekschool).

Indicatie kostenreductie vier instellingen voor scenario 4

(bronnen: jaarrekeningen 2013 en inschatting Berenschot)

Scenario 4	De Schalm	Bibliotheek	Art4U	't Oude Slot
Huisvesting	Geen.	€ 170.000 (huur eerste etage)	€ 225.000 (Huisvestingslasten € 65.000 aangewend voor huur deel eerste etage bibliotheek)	Geen. (Huisvestingslasten € 105.000 aangewend voor huur (deel) eerste etage bibliotheek. Huur 't Oude Slot "nieuwe stijl" p.m.)
Personeel	€ 50.000 (als gevolg van vermindering programmering)	€ 100.000 (= minder toezicht nodig)	€ 225.000 (opgave instelling, versoering cao)	Geen.
Organisatie	Is in post hierboven verwerkt.	Is in post hierboven verwerkt.	Is in post hierboven verwerkt.	Is in post hierboven verwerkt.
Synergie	€ 50.000 (=5% van P en O kosten)	€ 60.000 (= 5% van P en O kosten)	€ 50.000 (= 5% van P en O kosten)	€ 10.000 (= 5% van P en O kosten)
Programmering	€ 50.000			
Totaal	€ 150.000	€ 330.000	€ 500.000	€ 10.000

Overzicht indicatieve kostenreductie per scenario

	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3	Scenario 4
Bibliotheek	€ 1.130.000	€ 740.000	€ 270.000	€ 330.000
Art4U	€ 1.020.000	€ 640.000	€ 225.000	€ 500.000
De Schalm	€ 0	€ 55.000	€ 50.000	€ 150.000
't Oude Slot	€ 0	€ 10.000	€ 0	€ 10.000
Totaal	€ 2.150.000	€ 1.445.000	€ 545.000	€ 990.000

Raming frictiekosten per scenario

	Scenario 1	Scenario 2	Scenario 3	Scenario 4
Theater*	Zie opmerking hieronder.			
Bibliotheek*				
Art4U*				
Museum 't Oude Slot	geen	geen	geen	geen
Eenmalige reorganisatiekosten	€ 75.000 voor juridische ondersteuning, procesbegeleiding en ontwikkeling nieuwe (educatieve) concepten	€ 125.000 voor juridische ondersteuning, procesbegeleiding, ontwikkeling nieuwe (educatieve) concepten en advies fusie	€ 25.000 voor juridische ondersteuning	€ 50.000 voor juridische ondersteuning, procesbegeleiding, advies fusie en ontwikkeling nieuwe (educatieve) concepten

* De bandbreedte van frictiekosten is groot. Daadwerkelijke personele frictiekosten zijn per individu verschillend en onder meer afhankelijk van jaarsalaris, duur en soort dienstverband, leeftijd, geldende arbeidsvoorwaarden van onder meer cao, periode van werkloosheid na ontslag en individueel gemaakte regelingen voor uittreding. Hiervoor is nader onderzoek nodig. Ook de periode waarin de bezuinigingen gerealiseerd moeten worden is bepalend voor de omvang van de frictiekosten (in Veldhoven 3 jaar).

- Frictiekosten als gevolg van afstoten en renoveren/verbouwen accommodaties zijn buiten deze raming gelaten. Hiervoor heeft de gemeente een apart onderzoek uitgezet. Vrijval van gemeentelijke accommodaties (bijvoorbeeld in scenario's 1, 2 en 4) levert vanuit gemeentelijk perspectief alleen bezuinigingen op als er nieuwe huurders worden gevonden of de accommodaties tegen een goede prijs kunnen worden verkocht.
- De eenmalige reorganisatiekosten zijn "robuust" geraamd. O.a. afhankelijk van expertise die vanuit gemeente en instellingen kan worden geleverd.

Kwalitatieve toets van de scenario

(betreft relatieve toets)

Toetsingscriteria	Scenario 1 <i>JeugdCultuur Zentrum</i>	Scenario 2 <i>Cultuurhuis</i>	Scenario 3 <i>Van de instellingen zelf</i>	Scenario 4 <i>Combinatie</i>
Artistieke waarde (o.a. breedte en kwaliteit van het culturele aanbod in Veldhoven)	--	-	0	+
Economische waarde (o.a. werkgelegenheid in cultuursector)	-	-	0	0
Maatschappelijke waarde (o.a. versterking sociale infrastructuur Veldhoven)	--	-	0	0
Bijdrage aan bezuiniging (gestelde doel van € 1 mln.)	++	++	+	++
Impact voor instellingen (consequenties voor personeel, huisvesting, zelfstandigheid)	--	-	0	-
Politieke haalbaarheid (steun voor scenario bij de raad, inschatting Berenschot)	--	0	-	+
Overeind houden culturele infrastructuur Veldhoven met accent op jeugd	--	0	+	++
Impuls centrumgebied	--	+	0	+
Friciekosten (personeel) (als gevolg van ontslag)	--	-	0	0

-- = zeer negatief
 - = negatief
 0 = neutraal
 + = positief
 ++ = zeer positief

Toelichting op kwalitatieve toets van de scenario's

Toetsingscriteria	Scenario 1 <i>JeugdCultuur Zentrum</i>	Scenario 2 <i>Cultuurhuis</i>	Scenario 3 <i>Van de instellingen zelf</i>	Scenario 4 <i>Combinatie</i>
Artistieke waarde	Culturele aanbod verschaalt door sluiting muziekschool en bibliotheek	Beperkte verschraling, alleen aanbod bibliotheek en muziekschool voor volwassenen verdwijnt. Deel zal worden opgevangen door markt	Cultureel aanbod blijft overeind	Positief. Meer mogelijkheden voor vernieuwing aanbod (educatie). Synergie met onderwijs
Economische waarde	Werkgelegenheid in cultuursector neemt af	Werkgelegenheid neemt af maar minder dan in scenario 1	Neutraal, geen effect op werkgelegenheid	Neutraal, geen effect op werkgelegenheid
Maatschappelijke waarde	Plekken voor ontmoeting en educatie verdwijnen	Minder plekken voor ontmoeting volwassenen	Neutraal, geen verandering	Neutraal tot positief. Meer ontmoeting in complex
Bijdrage aan bezuiniging	Forse bezuiniging mogelijk	Forse bezuiniging mogelijk	Substantiële bezuiniging mogelijk, maar minder dan andere scenario's	Forse bezuiniging mogelijk
Impact voor instellingen	Twee instellingen verdwijnen dus grote impact	Instellingen verliezen zelfstandigheid en muziekschool raakt eigen gebouw kwijt	Nauwelijks. Huidige situatie blijft bestaan	Instellingen verliezen zelfstandigheid en muziekschool raakt eigen gebouw kwijt
Politieke haalbaarheid	Beperkt, te grote aantasting culturele infrastructuur	Neutraal, forse bezuiniging mogelijk, toch behoud culturele infrastructuur	Beperkt, wel bezuiniging maar geen integratie. Teveel status quo	Forse bezuiniging mogelijk, handhaving aanbod en doorbreken status quo
Overeind houden culturele infrastructuur Veldhoven met accent op jeugd	Lukt niet. Twee sleutelorganisaties verdwijnen	Lukt voor een deel. Aanbod volwassenen verdwijnt	Lukt.	Lukt.
Impuls centrumgebied	Negatief. Twee publiekstrekkingen verdwijnen	Is mogelijk. Concentratie op één plek.	Neutraal. Geen extra publiek naar centrumgebied	Is mogelijk. Concentratie op één plek. Uitbreiding met museale/educatieve activiteiten
Frictiekosten (personeel)	Aanzienlijk als gevolg van ontslag	Aanzienlijk als gevolg van ontslag	In beperkte mate bij muziekschool en bibliotheek	Neutraal

Conclusies

- Scenario's 1 en 2 leveren veel meer besparingen op dan gevraagd. In de kwalitatieve analyse scoren de scenario's 1 en 2 aanzienlijk lager dan 3 en 4.
- Scenario 4 komt het dichtst in de buurt van de bezuinigingsdoelstelling van € 800.000.
- Bij de raming van de potentiële bezuinigingen is vooralsnog alleen gekeken naar de kosten. Derving van inkomsten (m.n. bij muziekschool, in mindere mate bij bibliotheek in scenario's 1 en 2) is buiten beschouwing gelaten. Ook mogelijkheden om meer eigen inkomsten te genereren maken geen deel uit van de analyse.
- Indien de gemeenteraad naar verwachting februari 2015 een keuze maakt welk scenario zal worden gevolgd lijkt het ons onwaarschijnlijk dat per 1 januari 2016 een bezuiniging van € 300.000 (eerste tranche) kan worden gerealiseerd. Het gekozen scenario zal moeten worden uitgewerkt en de instellingen moeten zich kunnen voorbereiden op het treffen van de maatregelen. Met name het afvloeien van medewerkers en het aanpassen van accommodaties kosten in de regel tijd. 1 januari 2017 lijkt ons een meer realistische streefdatum voor het realiseren van de eerste (substantiële) tranche van bezuinigingen.
- Nader onderzoek is nodig om de frictiekosten als gevolg van het ontslag van medewerkers te kunnen ramen. De frictiekosten kunnen aanzienlijk zijn voor scenario's 1 en 2. De frictiekosten voor scenario's 3 en 4 zullen beperkt zijn.